

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבררי היהימם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

כי תצא

◆ שבירת המידות ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

להצלחת התורמים
שיתמלאו כל משאלות ליבם
לטובה ולברכה
ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו
אמן

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

כי תצא

שבירת המידות

לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו: (דברים כב ד).

כאן התורה אומרת בלשון "הקם תקים עמו" ובפרשת משפטים התורה אומרת בלשון "עזב תעזב עמו:" ("כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו ותדלת מעזב לו עזב תעזב עמו:" שמות כג ה)

מבאר רש"י: שכאן מדובר על מצוות טעינה, לעזור לחבירו להטעין את המשאוי על החמור שנפל מעליו:

ובפרשת משפטים מדובר, על מצוות פריקה מעל החמור, שרבץ על הארץ, מכובד המשא, ויש בזה מצוות צער בעל חיים.

אומרת הגמרא (בבא מציעא לב:): אם היה לפניו חמור של אוהבו שצריך לפרוק את המשא מהחמור, כי כל רגע ורגע יש כאן צער בעלי חיים, ומאידך היה לפניו גם את החמור של השונא שלו, שצריך לטעון עליו את המשא, שכאן אין צער בעלי חיים של החמור, אפילו הכי מצוה לעסוק בחמור של השונא, וזאת כדי לכוף את יצרו, שהרי ודאי יצרו אומר לו לסייע לאוהב, ולא לשונא.

ולמרות שהחמור של אוהבו סובל ומצטער, ויש כאן צער בעלי חיים, אפילו הכי, כדי לכופ את יצרו, עדיף ומחויב לעסוק בחמור של השונא שלו.

וכתב לבאר זאת המנחת חינוך (מצוה פ'), שכמו שהותר צער בעלי חיים לצורך האדם, להנאת גופו, או משום כבודו, כל שכן שהותר לצורך תיקון מידות נפשו.

אם כן כשהתורה אומרת "הֲקִים תְּקִים עִמּוֹ" מדובר על השונא שצריך לעזור לו לטעון את החמור, וצריך לעשות זאת, אפילו אם האוהב שלו נמצא סמוך, ובהמתו מצטערת מכובד המשא, ואין מי שיעזור לו, והוא מתחנן לחבר שלו שיבוא לעזור לו להוריד את המשא מעל החמור, אפילו הכי, כדי לכופ את יצרו, צריך הוא ללכת ולעזור לשונא שלו.

וכך מבואר בתרגום ירושלמי "מִיִּשְׁבֵּק תִּשְׁבּוֹק יֵת מֵה דְּבִלְבָךְ עֲלוּי, וּמִפְּרָק תִּפְרוֹק עִמִּיהּ וּמִטְעֵן תִּטְעֵנִי עִמִּיהּ:"

שבירת המידות זה עיקר גדול בעבודת ה'

כתב רבינו בחיי (שמות פרק יח פסוק כא) בא וראה כמה כח וגודל מעלות המידות. שלא נשתבחו הצדיקים והנביאים בתורה, כגון נח, ואברהם, ויעקב, וזולתם בתארי החכמה התבונה והדעת, כי אם בתארי המידות, נאמר בנח: "נַח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה" (בראשית ו, ט) ונאמר באברהם: "הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָּמִים" (שם יז, א) וביעקב: "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם" (שם כה, כז) וכן במשה: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד" (במדבר יב, ג)

וכל זה להורות: כי אין עיקר החכמה אלא יושר המידות, כשם שאין האילן עיקר, אלא הפרי, וכן דרשו רז"ל (ברכות יז.) "שְׁכָל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם" (תהלים קיא, י) לכל לומדיהם לא נאמר, אלא "לְכָל עֲשִׂיהֶם".

ובספרו כד הקמח (ערך הכנעה) כתב רבינו בחיי: והנה רז"ל בארו לנו כי מדת הכנעת היצר, דוחה מצות עשה של תורה, מצות פריקה, וזה שאמרו בבבא מציעא: אוהב לפרוק, ושונא לטעון, מצוה לטעון עם השונא, כדי לכופ את יצרו, וזה עיקר התורה, שיכופ אדם את יצרו

ויכניע לבו מן התאוות הגשמיות, שלא יבוא בדבר מהם, כנגד השם יתעלה.

וכן אמר שלמה המלך ע"ה "יִדְעַ צְדִיק נֶפֶשׁ בְּהִמָּתוֹ" (משלי יב י) ועיקר פירושו, כי הצדיק מכניע ומשבר נפש הבהמית שלו, והוא מלשון "וַיִּדְעַ בָּהֶם אֶת אַנְשֵׁי סְפוֹת" (שופטים ח טז) כי הצדיק משעבד אותה ביד היצר הטוב, ואם הוא משועבד לה, הנה הוא פחות מן הבהמות.

וכשהוא מכניע ומשבר אותה, הנה הוא צדיק מעולה יותר מן המלאך!!! לפי שהוא יש לו מונע מה שאינו למלאך.

וזה הוא שאמרו רז"ל (חולין צא:): גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, וזה הוא שכתוב "תִּאֲוֶה נְהִיָּה תִּעְרַב לְנֶפֶשׁ" (משלי יג יט) "נְהִיָּה" מלשון "נְהִיִּיתִי (נשברתי) וְנִחַלִּיתִי" (דניאל ח כח) יאמר התאוה הנשברת, תערב לנפש המשכיל, "וְתוֹעֵבַת כְּסִילִים סוּר מִרְעַ" (משלי שם) ודבר זה מתועב אצל הכסיל שהוא הפכו, שאינו רוצה להכניע תאוותו.

נמצאת למד, שמדת ההכנעה, נבחרת ורצויה אצל השם יתעלה, והיא עיקר העבודה בנבראים, ותכלית כונת התורה בתעניות ובתפלות ובמלקיות:

וכמו שכתב הסמ"ג (ספר מצוות גדול עשין בהקדמה) וז"ל: כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, בראו ביום הראשון, והמלאכים נבראו ביום השני, שנאמר "הִמְקַרָּה בַּיּוֹם עֲלִיּוֹתָיו" וכתוב אחריו "עֲשֵׂה מְלֶאכֶיךָ רִחוּת" (תהילים קד, ג-ד) ומלאכת המים היתה ביום שני, ואחר כך נבראו הבהמות בששי, בטרם נברא האדם.

והמלאכים יש להם דעת לעבוד את בוראם, ואין להם יצר הרע, והבהמות יש להם יצר הרע, אבל אין להם דעת לעבוד את בוראם.

וחשב יוצר הכל, כי המלאכים אם יעבדוהו אינם ראויין לקבל שכר, שאחר שאין להם יצר הרע, והבהמות אם לא יעבדוהו אינם ראויים לקבל עונש, מאחר שאין להם דעת, לכן ברא האדם בששי וכו' וחבר

בגופו דעת המלאך והבהמה, כיצד? כי בשר האדם כבשר הבהמה לאכול ולשתות ולישן, ושאר עניינים, ונתן בו מצד העליונים את הנשמה שמאירה לאדם לדעת נתיבות של עבודת הבורא כמלאך, ועל כן נקרא נר שנאמר "נר יי' נְשִׁמַת אָדָם" (משלי כ, כז).

ולפי שהמלאך והבהמה אין תולדותם שוה, על כן יתעוררו מלחמות גדולות בגוף האדם כל ימי חייו, כי בשר הבהמה שבגופו יתאוה לתענוגי העולם והבליו, לאכול ולשתות ולישן בהנאת גופו בלבד, ובזה כל מחשבותיו.

והמלאך שבתוך גופו נלחם כנגדו, ומראה לו שלא נברא האדם לאכול ולשתות ולישן בלבד, כי קודם שנברא האדם נבראו הבהמות שמנהגם בדברים אלו, וכשאדם הולך לאכול ולשתות ולישן תהא כוונתו כדי שיהא גופו חזק ובריא ללמוד תורה ולהתפלל, ולעשות מעשים טובים שהיא עבודת הבורא.

ולא יודע גמר הנצחון עד יום המיתה, כי לפעמים שיהא אדם רשע בתחילתו, וצדיק בסופו או להפך, אבל לאחר מותו שמראין לו כל מעשיו נכתבין בספר, אם כל ענייני הבהמה עשה לשם עבודת בוראו כאשר אמרנו, הרי עבודתו מקובלת לפי בוראו יותר מעבודת המלאך שאין לו יצר הרע בגופו.

ואם חס ושלום נצח יצר הרע שבגוף הבהמה את המלאך, ויטוש אלוה עשהו, הרי הוא נחשב כבהמה, ויותר ברע מן הבהמה, כי הבהמה שאין בה נר ה', אינה ראויה לקבל עונש, אבל האדם שיש בו יקר נר ה' בתוכו, ולא לן באותו יקר, נדון בגיהנם.

וזה מה שאמר הכתוב "וְאָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין נִמְשָׁל פְּבַהֲמוֹת נְדָמוֹ:" (תהילים מט, יג) כלומר כל האדם שיש לו יקר נר ה' בתוכו, וכשאינו לן באותו יקר, נמשל כבהמות. ונדמה כתיב, ונדמו קרי, מפני שהמלאך והבהמה גוף אחד כשהוא בחיים, ולאחר מותו הם שנים, שהמלאך היא הנשמה נפרד מן הבהמה, ולאחר מיתה הקדוש ברוך הוא מזווגן יחד לדון אותו בגיהנם:

מבואר בדברי הסמ"ג, שכל מטרת הבריאה לא היתה שיקיימו את מצוות השם, כי כבר יש מלאכים בשמים שעושים זאת, אלא כל מטרת הבריאה שהאדם המורכב מנפש בהמית, ומנשמה רוחנית, יקיים את המצוות למרות שקשה לו, שיתגבר על תאוותיו, על רצונותיו, יתגבר על המידות הרעות, כגון כעס, קנאה, שנאה, וכו' ואז נקרא הוא בשם צדיק, ועולה למדרגת מלאך.

ואם יתגבר נפש הבהמי על השכלי, ויעשה תמיד רק כפי רצון תאוותו בזה הוא משפיל את עצמו, עד שיורד למדרגת בהמה ובשם רשע יקרא. (ועיין ספר שם עולם פי"ח.)

וכבר פירש הסבא מסלבודקא רבי נתן צבי פינקל זצ"ל (שיחות הסבא ח"ב עמ' תרמ"ה) את מה שנאמר: "אָדָם לְעַמְל יוֹלָד" (איוב ה ז) ולא נאמר אדם לתורה יולד?

כי העמלות הוא להסיר את המידות הרעות, מידה אחת גרועה מחסרת הרבה בחכמת התורה, עד שצריך האדם לעמול, ולעמול לתקן את זה. בנפשו, וזה הוא "אָדָם לְעַמְל יוֹלָד", להסיר מעצמו את המידות הגרועות.

כידוע רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל בנוסף על גאונותו, היה גאון במדות טובות, ותמיד היה משלב בשיעוריו הרבים לימוד מוסר שאפשר ללמוד מהשיעור, ובדרך כלל היה זה על שבירת המידות.

באחד השיעורים סיפר מעשה ששמע מפי בעל המעשה בעצמו שהיום הוא אחד מהתלמיד חכמים המופלגים.

כאשר היה בחור צעיר בן י"ד שנים, הגיע אליו חבר שלקח, את מפתחות הרכב של אביו ללא רשות, ואמר לו בא ואלמד אותך לנהוג ברכב, אחר שחברו הראה לו כללי הנהיגה, ואיך נוהגים, נתן לו לנהוג במכונית.

בדרך באמצע הנהיגה, הבחין הבחור בנסיעתו באחד מרבני הישיבה שצועד על המדרכה, הבחור שדעתו היתה זחוה

עליו, עצר את הרכב, לא פחות ולא יותר, שאל את הרב אם הוא רוצה 'טרמפ'...

כמוכן שהרב השיב בשלילה מוחלטת, והבחור ראה את הרב כשהוא עומד המום, מהבחור הצעיר בן ישיבתו, שיושב על ההגה ללא רשיון.

משהמשיך בנסיעה תפס את עצמו, מה שעשה... לא בגלל מעשה הפראות של נהיגה ללא רשיון, אלא שהבין שהדבר הראשון שהרב יעשה כשיגיע לביתו, הוא ירים טלפון לאביו ויספר על מעללי בנו...

ולכן מיד כשחזר לביתו, פנה מיד לישון והתכסה בשמיכה ועשה עצמו כישן כשליבו פוחד ממה שהולך לקרות מחר בבוקר.

כשקם בבוקר להפתעתו קרא לו אביו, והזהירו, בני ידוע תדע, כי מה שעשית אתמול זה מאד מסוכן, הנני מזהירך שלא תעשה דברים כאלו יותר.

כאן התחילה ונגמרה תוכחתו של אביו, אכן נגולה מעל לבו של הבחור, שבזה נסתיימה התוכחה על המעשה החמור שעשה, ולא נענש באופן החמור ביותר.

כעבור כמה חודשים, התקיים מבחן פומבי בישיבה, ושאלו שאלה את אחד התלמידים שלא ידע להשיב.

הנער 'הנהג' שהיה בחור בעל כשרון, השיב מיד תשובה על השאלה, כשמבין ריסי עיניו ניכר, שמחה לאיד, על כשלונו של חברו.

כאשר הגיע הביתה, כבר המתין לו אביו ונתן לו 'מנה אחת אפים' שמעולם לא קיבל כן מאביו.

הנער שכאמור היה בחור כשרוני, שאל את אביו תוך שהוא ממרר בבכי, היתכן שנהגתי ברכב וסכנתי את חיי דברת אלי כל כך יפה, וחינכת אותי במקל נועם, ועכשיו שרק ענית

תשובה נכונה שחברי לא ידע, מגיע לי כזאת תוכחה במקל חובלים, מה פשר של תגובות משונות כאלו?

השיב לו אביו, מדוע אינך מבין, על השטויות שעשית כשסיכנת את עצמך, הרי כשתגדל תבין לבד שלא עשית כהוגן, זה אמנם דבר חמור מאד על כן איני צריך להוכיחך ברצועה, אלא די בשבט לשון.

אבל על מידות רעות... שהנך שמח לאיד חברך, על זה צריך לעבוד מקטנות, ואם לא עוקרים את שורשי אותם מידות רעות בתחילת הדרך, קשה אחר כך לעבוד ולתקנם.

סיים אותו בחור, שכהיום הוא כאמור תלמיד חכם מופלג, דברי אביו נכנסו עמוק ללבי, ומלויים אותי כל החיים, שעל המידות, צריך לעבוד ולעבוד ללא הרף...

על הפסוק "ומותר האדם מן הבהמה אין" (קהלת ג יט) פירשו בעלי המוסר מהו היתרון של האדם על הבהמה? זה שהוא יכול להתנגד לטבעו, ולומר אין, כי הבהמה אינה יכולה להתנגד לטבע שלה, אבל האדם, נתנו לו הכח והעוז, להגיד 'אין' לטבע שלו, ומעלה זו משיגים אך ורק בעבודת שבירת המידות.

היתרון של האדם על הבהמה מרוכז במושג של "אין" כי האדם מחונן מאת היוצר בכח של בחירה, שהוא יכול להתגבר על התכונות הבהמיות שבו, ולהגיב על פיתויי יצר הרע במלה שלילית אחת "אין" כלומר אני ממאן להגרר אחרי מאויי הבהמיים, ולאבד את צלם האלקים.

רבי שלום שבדרון זצ"ל סיפר סיפור על אחד מתלמידיו. (רבי שלום כיהן שנים רבות כמשגיח בישיבת תפארת צבי, וראש ישיבת מקור ברוך בירושלים) באחד הימים הבחין שאחד מהתלמידים התחיל לפזול לצדדים, חברים רעים משכו אותו למקומות, שאין רוח חכמים נוחה מהם.

רבי שלום הבחין שהבחור כבר התחיל לצאת מהגמרא, וכבר התחיל לחלום על תכל'ס.

הוא כבר בונה לעצמו בנינים של חלומות, איך שעוד כמה שנים יהיה לו הרבה כסף, והוא יעשה ח-י-י-ם...

בוקר אחד ניגש הבחור אל רבי שלום, ואמר לו ברצוני להתייעץ עם כבוד הרב, אבל לא כאן, אני רוצה להתייעץ עם הרב ביחידות בביתו. בסדר הסכים רבי שלום, הבחור הגיע בצהרי היום לביתו של רבי שלום, הגיש לו כוס שתיה, ורבי שלום בפקחותו כבר הבין לאן חותר הבחור, להסביר לו על מנעמי החיים, ושחייבים לצאת וללמוד אומנות, ולהכיר את העולם, ועוד כל מיני הבלים שכאלה.

התלמיד אמר לרבי שלום יש לי כמה שאלות שמציקות לי, ואני רוצה לשאול אותם את הרב, בבקשה שאל בני שאל, אמר לו רבי שלום.

אלא שלפני השאלות שלך, רצוני לשאול אותך רק שאלה אחת, ואני מבקש שתענה עליה בלי פיקפוקים.

אחרי שתשמע את שאלתי, חשוב עליה, ותשיב את דעתך האמיתית, מה שאתה חושב בדיוק.

הבחור הסכים בשמחה.

השאלה שלי היא, שאלה קצרה, אבל אל תחפז, תענה תשובה מעמיקה, מי לדעתך חי בעולם הזה טוב יותר, מי הוא מאושר יותר, האדם או הבהמה?

התלמיד הביט על רבי שלום בעיניים של עגל, והרי רבי שלום ידוע כאדם פקח, ומה ראה לשאלה זו של שטות.

והבחור השיב מיד, ודאי שהאדם.

אמר לו רבי שלום הרי סכמנו שתענה לי תשובה מעמיקה, ולא כלאחר יד, בא וננתח יחד את מצב האדם, ואת מצב הבהמה, ונראה מי חי טוב יותר.

למשל צפור, אתה הרי חולם לעשות חיים, ולטוס כל היום במטוסים למדינות שונות, והנה הציפורים מרימות כנפים, וכבר מתחילות לטוס, הן רואות את כל העולם, מגיעות לכל מקום שרוצות, גם אוכל לא חסר להם, מה רע אם היית צפור...

בא נמשיך, אומר לו רבי שלום, אולי היית רוצה להיות פרה, הבחור השיב מיד בשלילה, שאל אותו רבי שלום למה אתה חושב שפרה לא נהנית?! כאן החל הבחור להרצות בשטף, פרה אוכלת קש ותבן מלוחלכים, מעורבים באבנים וחול, ואדם אוכל גלידה טעימה, מלקק שוקולד, ושותה משקאות טובים.

בהמה ישנה על הארץ בתוך לכלוך וצחנה, ואדם ישן על מזרן עבה ונוח, ומתעטף בכרים וכסתות נעימים מאד, בהמה שוכבת בחוץ בקור ובחום בלי בגדים, ואדם ישן בחדר מחומם או מקורר, לובש חליפה מהודרת ובגדים חמים, האדם אוכל להנאתו בשר ודגים ונוסע לו לטיולים ברחבי הארץ, אני הצהיר הבחור ברהב, אני חי ונהנה מבוקר עד ערב.

אמר לו רבי שלום, אבל יש גם צד שני. הבהמה שאמרת שקר לה בחורף, וחם לה בקיץ, וישנה בתוך לכלוך, טוב לה יותר ממך, הקב"ה ברא אותה לחיי הנאה ללא צער ומכאובים, אמרת שבהמה אוכלת קש ותבן, ואתה בשר ודגים ועוד, אבל האם ראית אי פעם בהמה שמקבלת כאבי בטן אחרי סעודת צהרים, ואתה...

אמרת שהפרה ישנה על הארץ בכללך ובזבל, ואתה ישן על פרדייז, האם הצלחת להבחין בפרה שלא מסוגלת לקום בבוקר מכאבי גב ומפרקים...

אמרת שהיא מהלכת ללא ביגוד בחורף, ובקיץ בקור ובחום, ואתה לבוש מלבושים נעימים וחמימים, האם שמעת בהמה שמשתעלת עם חום גבוה ומקבלת אספריין. האם שמעת על פרה שנוטלת גלולות אקמול פעמיים ביום. פרה נהנית מהקש והתבן שלה לא פחות ממה שאתה נהנה מהגלידה שלך, היא אינה זקוקה לטיולים ארוכים, טוב לה לטייל ברפת ובחצר.

אבל העיקר הפרה היא רגועה, אין לה טרדות, כאבי ראש ועגמת נפש, היא מלאה בשלווה וברוגע וכו' וכו'.

רבי שלום המשיך לצייר ולהדגים לפניו את האושר של הבהמה שאיננה מוטרדת משום דבר, והמחיש לו את הדברים שעה ארוכה.

התלמיד שהיה בעל רגש ובאותה עת היה שרוי בעגמת נפש ממצבו הכללי בישיבה, נכנס למחשבות חדשות, וככל שרבי שלום המשיך להרחיב את ההבדל בין האדם לבהמה, וכמה טוב לבהמה, וקשה לאדם, התרגש מאד, עד שדמעות נקוו על פתחי עיניו ולפתע התחיל לבכות ופלט משפט מכאיב, באמת חבל שלא נולדתי כבהמה...

לזה ציפה רבי שלום, רבי שלום קם ממקומו ואמר לו, מסכן שכמוך... אתה לא צריך להצטער, אתה כבר בהמה.

"ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל" (קהלת ג יט) ההבדל בין אדם לבהמה, הוא רק בדבר אחד, 'הנשמה הטהורה' בזה שאדם יכול להתגבר על יצרו, ולהחליט בעצמו ולומר 'לא!!!' לעשות "וימאן" עם שלשלת, אבל האדם שהוא הולך בשרירות לבו, הוא בהמה עם כל תחלואי האדם.

הבחור שהיה בעל רגש גדול, הפנים היטב את הדברים וחזר בעצמו, וכהיום הוא תלמיד חכם ומשמש בתפקיד רוחני. (קול חוצב 355)

*

בספר אור יחזקאל (א מכתב לה) מביא המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בשם רבי יצחק בלאזר זצ"ל שאמר, כי מהגמרא הזאת של טעינת חמורו של השונא, נראה נפלאות וגדולות, כי כל עיקר כלל התורה ויגיעת האדם, הוא לראות לכופ את יצר, ואמר בזה"ל: שענין לכופ את יצרו, (דאס איז אכלל וואס דאס איז מקיף אלץ) וענין שבירת הרצונות וכפיית היצר, זהו עיקר יסודי גדול בעבודה.

ואמר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מי מאתנו יודע זאת? הלא אף העובדים את יוצרם, אינם מכירים כי זה מעיקרי התורה, ודומה בעיניהם כאילו זו מדת חסידות בעלמא, ואין מבין שכפיית המידות

וכוחות האדם, היא הדרך היחידה לבנין האדם, ורק על ידם אפשר לקיים את התורה, ומבלעדי כפיית המידות לא יזכה כלל לתורה, כי היצר ומדותיו שולטות בו, וכל תורתו ומעשיו הטובים נמשלים ונמשכים אחר כוחותיו הרעים, ואין לו אלא את מדותיו המגונות.

וביאר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל מידות עמ מח) יש לפרש: שכיון שעיקר העבודה היא הסור מרע, שחייב להתרחק משרשי הרע שבו, לכן כל מה שיש בו יותר ענין הסור מרע עדיף, ומעתה פשוט שבשונא לטעון, כיון שאין לו נטיה ונגיעה לעזור לשונאו, ודאי שבזה יש יותר ענין סור מרע מאשר באוהב לפרוק, ולכן עדיף על מצות הפריקה. ודו"ק.

והוסיף ואמר, שבכל רגע שאדם יש לו רצון מסוים, והוא שובר את רצונו, הרי בזה הוא מקיים מצוה גדולה, שיכולים אנו לזכות בה תמיד, וזו הדרך לזכות לעולם הבא, דבשבירת היצר, הרי שובר את הטומאה, וכל שמוסיף בשבירת הטומאה, הרי מגביר רוחניות בעולם הזה, וזוכה לעולם הבא לאין שיעור. (שם עמ' רמד).

כי כאשר הוא טוען את משאו של השונא, בזה הוא משבר את מידותיו וכוחותיו, הרי לנו כי עדיפה שבירת המידות ממצוות צער בעלי חיים שהיא מן התורה, הרי לנו להדיא כי שבירת המידות היא מעיקרי עבודתנו, ועל כן היא דוחה מצוות חמורות.

מסופר על החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א) שהיה רגיל בהרחת הטבק שהיה עזר לו להתרכז בלימוד.

ומחמת הרגלו גם בלילה פעמים שהיה מתעורר משנתו, נוטל את ידיו, ומריח מהטבק וחוזר לישון.

פעם בהיותו בדרך מסעיו כשד"ר (שליח דרבנן לאסוף תרומות בחוץ לארץ לעניי ירושלים) מארץ הקודש בצרפת, שבת שבתו בביתו של אחד הגבירים, ולן אצל גביר שני, כי כך היה המנהג, שהיו קונים בתרומה גדולה לטובת ארץ ישראל את הזכות שהשליח, השד"ר, יסעד או ילון אצל מישהו, ושניים זכו בו אותה שבת, אחד לסעודה, ואחד ללינה.

הימים ימות החורף היו, שלגים ורוחות עזים השתוללו וסערו בחוץ, וכשניעור הרב כדרכו באמצע הלילה לשאוף טבק, חיפש וחיפש ולא מצא את קופסתו, בתוך כך נזכר כי שכח והשאיר קופסתו במקום הסעודה בבית הגביר השני.

מיד התלבש בזריזות, והלך למקום שסעד שם, ודפק בשער, ירדו בני הבית לראות מי הדופק? ונתחלחלו, חיל ורעדה בראותם, כי רבינו החיד"א בכבודו ובעצמו, בא באמצע הלילה, ובמזג אויר כזה.

הרב הרגיעם באמרו, שרק שכח משהו באולם הסעודה, נכנס ונטל את קופסת הטבק, ומיהר וחזר לבית מלונו.

משהגיע לאכסניה שלו ושכב על משכבו, נתן לעצמו דין וחשבון, מה עשה בשביל קופסת טבק? העיר משנתם את בני ביתו של הגביר, ואף את משרתי הבית שבודאי היו עייפים ויגיעים מעבודתם במשך היום, ומתוקה שנת העובד...

מיד נתמלא לכו חרטה וצער גדול על המעשה אשר עשה, הניח את קופסת הטבק הצידה ושוב לא נגע בה, והדיר עצמו מן הריח, וכל הלילה נדדה שנתו מעיניו בשל רגשי נוחם ומוסר כליות....

למחרת בשבת בבקר, ציוה הרב להכריז בעיר, שידרוש בבית הכנסת הגדול אחרי קריאת התורה, וכל בני העיר יתאספו לשם.

כשסיימו קריאת התורה, עלה הרב על הבימה ובקול ספוג דמעות, סיפר לקהל כל אותו מעשה שהיה לו עם קופסת הטבק, והמשיך ואמר: רבותי, גם מקודם ידעתי גם ידעתי מיעוט ערכי הדל, אדם מועד לעולם, אך מתוך מכשול הטבק שקרה לי, נוכחתי כי חדל אישים הנני, שלא יכולתי למשול בעצמי, ולשלוט על רצוני אפילו שעה קלה...

רבותי במטותא מכם... אם יש את נפשכם לחלק כבוד לארץ הקודש, אינני רשאי למנוע, אבל לי... לשמי... עיניכם הרואות כי אינני כדאי וראוי לכבוד.

הריני מבקש סליחה ומחילה סיים הרב החיד"א מכל העובדים בבתי שני הגבירים, ומבעלי הבתים שהעזתי בהם פנים להפריע מנוחתם, ולשם תשובת המשקל, הנני נודר בזה נדר גדול לאלקי ישראל על דעת המקום ברוך הוא, ועל דעת הקהל הקדוש הזה, שמהיום והלאה לא אוסיף לשאוף טבק כל עיקר מעתה ועד עולם, וה' הטוב יכפר בעדי.

בשמעם את הדברים האלה, געו כל העם בבכיה, אמרו מעולם לא נשמעה דרשה שתעורר להרהורי תשובה בכל הלבבות, כדרשה זו שדרש הרב החיד"א באותה השבת...

בספר שמחתי באומרים לי, מספר המחבר הרב יוסף חיים הברמן שליט"א.

בישיבת אופקים היתה התקרה נמוכה ואין בו כ"כ זרימת אויר, ובאותם ימים עשן הסיגריות בפרט בחורף היה ממלא את היכל הישיבה, והפריע לציבור שאינו מעשן.

ראש הישיבה רבי חיים קמיל זצ"ל גם היה מעשן. וכמה פעמים פניתי לראש הישיבה הרב יעקב הורוביץ זצ"ל, שהמצב בלתי נסבל, וסרב בתוקף לשנות, כיון שרבי חיים קמיל זצ"ל מעשן.

יום אחד נמנו בביהמ"ד לראות האם יש יותר מעשנים, או שאינם מעשנים, ונמצא רוב ברור לשאינם מעשנים, הרב קמיל זצ"ל התעניין בנעשה, וסיפרתי לו ברמז, והבין מיד כמובן, ואמר שזו תקנה טובה שלא יעשנו בבית המדרש, הוספתי ואמרתי שכמובן התקנה אינה כוללת אותו, שהרי הוא יושב נפרד במזרח, והגיב בתנועת ביטול.

כבר למחרת תליתי פתק בלוח המודעות שעל דעת ראשי הישיבה וכו'

ומאותו יום חדל לעשן, וכל הישיבה אחריו ונשאר כך עד היום.

בזה ראו גם ראו כח שבירת המידות העצום שהיה בו, ג' סדרים ישב בביהמ"ד ועישן רבות, ובבת אחת ללא שום הכנה, הפסיק, ולא זו בלבד שהפסיק לעשן בביהמ"ד, אלא שמעולם לא יצא החוצה לעשן, אבל בביתו המשיך לעשן, ומי שמורגל בכך יודע שהנהגה זו קשה פי כמה מלהפסיק לחלוטין.

מסופר על המשגיח ר' אליהו לופיאן זצ"ל שנסע פעם לקרית צאנז בנתניה בימי הקיץ, לנופש בבנין של וועד הישיבות.

וכשבא לשם, שלח בחור לשאול אם אפשר ליכנס אצל כ"ק אדמו"ר מצאנז רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם בעל השפע חיים זיע"א, ואמרו שבעוד שלשת רבעי שעה יוכל ליכנס.

אמר ר' אליהו הרי באנו לנופש כדי ללכת לים, אז נלך כעת לים.

אמר הבחור, הרי ההליכה לים יקח לנו עשרים דקות, כי כבר היה רבי אליהו זקן, ובחזרה עוד כעשרים דקות ולא ישאר זמן ליכנס לים.

אמר לו ר' אליהו שזה עצלות...

רבי אליהו לופיאן הלך לים, נכנס לים לשתי דקות וחזר, ואח"כ נכנס לרבי מצאנז' זי"ע.

היה לו כדאי לרבי אליהו לופיאן, ללכת את כל הדרך הזאת, כדי להיות בים 2 דקות ולחזור, עם כל הטורח שבדבר, ולמרות שבאותם 45 דקות יכל ללמוד, אבל הכל היה כדאי כדי לשבור את מידת העצלות.

היתה לו לרבי יהושע מבעלז זי"ע רשימה של אנשים שהיה מעניק להם תמיכה הגונה, לאחר הסתלקותו כשהחל בנו רבי יששכר דב זי"ע להנהיג את העדה, (רבי יששכר דב הוא אביו של כ"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א) היה אחד מהרשומים באותה רשימה

שהרה"ק רבי יששכר דב הוציאו ומחק את שמו מהרשימה, ואמר שהוא איננו זקוק לכסף, ולא צריך ליתן לו.

שאלוהו והלא אביך כן נתן לו?

נענה הרה"ק רבי יששכר דב ואמר: אצל אאמו"ר זיע"א היה בכך משום שבירת המידות, משום שאדם זה היה ממתנגדיו של אבי, לכן רצה אבי לשבור את המידות ונתן לו במיוחד לצורך שבירת המידות, אולם אני אינני צריך לעשות זאת.

שבירת המידות זה החיים

הגאון מוילנא זצ"ל (אבן שלמה פ"א אות ב') כותב שעיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים.

על הפסוק במשלי (ד יג) "הַחֲזֹק בַּמוֹסֵר אֶל תִּרְף נִצְרָה כִּי הִיא תַּיִף:" כותב הגר"א: פִּי הִיא תַּיִף – כי מה שהאדם חי, הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותו המידה, לכן צריך תמיד להתחזק, ואם לא יתחזק למה לו חיים!!!

בספר דרכי מוסר (פר' אחרי) מביא הרב יעקב ניימן זצ"ל (ראש ישיבת אור ישראל בפתח תקוה) שמספרים על הגאון מוילנא, שלמד בלילה אחד את המסכתות זבחים ומנחות.

וגם מספרים על הגאון הזה, שהמשנה "ואלו דברים שאין להם שיעור" ג"כ למד כל הלילה.

אעפ"י שתפיסתו היתה כל כך מהירה, שלמד זבחים ומנחות בלילה אחד, אבל כדי להשפיע על הגוף, שיקבל את עול המשנה "ואלו דברים שאין להם שיעור" היה צריך ללמוד כל הלילה עד שיכנסו הדברים בלבו...

בשעה שהיה רבי שלום שבדרון זצ"ל מזכיר את דברי הגר"א אלו, היה מנגן אותם בהתעוררות "עיקר חיות האדם! איי... עיקר חיות האדם! להתחזק תמיד בשבירת המידות... עיקר החיים... עיקר חיות האדם, היא שבירת המידות..."

ואז החל לנגן שוב ושוב את המשך דברי הגר"א, ואם לאו... ואם לאו... ואם לאו... למה לו חיים....

בספר אור יהל (פרקי מחשבה האדם החי עמ' סד) מביא רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל (משגיח ישיבת חברון) על דברי הגר"א הנ"ל, וכן הוא במקרא "לא תאכל" מִמֶּנּוּ, כִּי בַיּוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:" (בראשית ב יז) היינו עיקר חיותו, ב"לא תאכל" שזה נגד טבעו, אבל אם יאכל זהו טבעו, וההולך אחר טבעו אין זה אדם, וא"כ האדם מת, ואף אם חי הוא, זה רק בהמה, חיה, אבל האדם כבר איננו.

והרשעים בחייהם קרויים מתים, כי האדם החי, הוא שיש בו כח האדם, ועיקר בריאותו לשמור צווי השי"ת, ושיעשה לו זה לטבעו, ואם אין בו כח לשנות טבעו הבהמי, אין זה אדם חי.

והנה חכמים הראשונים חקרו אם האדם יותר מעולה מהמלאך במדרגתו, או המלאכים מעולים? והקטנים שומעים ותמהים מה זה שאלה, היתכן להשוות אדם ילוד אשה, קרוץ מחומר, בן תמותה למלאכי מעלה לשרפי הקודש?

ובזה מעידים התמהים על עצמם, שלא יבינו מהותו של האדם, כי הן אמת, שהאדם המתהלך אחר טבעו יותר מתדמה להאדמה שממנה לוקח, וכמש"כ הרמב"ם ז"ל, שלכן נקראים עמי הארץ, כי אדם ביקר ולא יבין, נמשל כבהמה, אבל עיקר חיות האדם הוא שבירת המידות, שיעשה לעצמו טבע חדש נגד טבעו, וימשך אחר בוראו ותורתו, האדם הלזה אין אנו רואים אותו כלל, וכמו שאין אנו רואים את המלאכים, כן אין אנו רואים את המחשבה הטמירה, הנשמה העליונה הלזו מכסא הכבוד השי"ת, אשר חוצבה, ואין מי שיעמוד בסודה.

אומר רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל (משגיח ישיבת ליקווד) כשאדם מצליח בעניני הנאות העולם, אומרים שהוא עושה חיים, וכשמצליח בפרנסה, אומרים הוא עושה חיים....

אבל הגר"א אומר לנו, שעיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים....

ואחרי שזה תכלית החיים, ודאי שמי שהולך אחרי הנאות, הוא לא נקרא חי, א"כ כמה צריכים אנחנו לעמול להבין מה זה חיים.

אמר על כך רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, בן אדם יכול לחיות עשרות שנים, ואפילו פעם אחת הוא לא עשה שבירת המידות, זה אדם שחי כמו בהמה, הוא ממש כמו חמור, החמור מה שהוא רוצה, את זה הוא עושה, אבל אצל בן אדם, יש מושג של שבירת המידות, כמו שבבין אדם למקום, הוא רוצה משהו, אבל הוא יודע שאסור, אז הוא מתגבר, ובבין אדם לחבירו זה גם כך, אם נזדמן לו איזה ענין של בין אדם לחבירו, והוא וויתר, אז זה נקרא שהוא חי, כי עיקר חיות האדם לשבר מידותיו...

בשיחה שמסר הרב שך זצ"ל (כ"א תמוז תשל"ט) על דברי הגר"א אלו, אמר הרב שך זצ"ל והדברים מופלאים, שרבנו הגר"א שאין לנו השגות בגדלותו הנוראה, שכל רו לא אניס ליה, ממש כמלאך אלוקים, והוא אמר, שבלי שבירת המידות למה לו חיים? וכל שכר המצוות ותלמוד תורה כנגד כולם, אינו שווה לשבירת המידות? וזהו עיקר חיות האדם?

הביטוי "למה לו חיים" הוא ביטוי חריף מאד, האמנם?!!! הרי יש לנו רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, וערך כל מצוה הוא נצחי, כמו כן כל תיבה בתורה היא מצוה, ובודאי שאין לנו מושג בגדלות התורה יותר מהגר"א שהיה ממש כמלאך אלקים, אם כן איך נבין שבלי שבירת המידות למה לו חיים?!!!

מבאר הרב שך זצ"ל: ביאור הענין הוא, שהרי עיקר הבריאה היא להיטיב עם הבריות, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל, והנה כל המצוות אינן מוסיפות מאומה לקב"ה, וכמ"ש "אם צדקת מה תתן לו?" ומה אכפת לו לקב"ה בין אם שוחטים את הבעל חי מהצואר, או מהעורף?!!!

אלא תכלית העולם, התורה והמצוות הוא ליתן שכר לישראל על מעשי המצוות, ושלא יהא הטוב הגנוז בבחינת נהמא דכסופא, העבודה של האדם, ולפום צערא אגרא, בכדי שיזכה בדין כפי ערך עבודתו, לכן הועמד האדם בתוך המלחמה הגדולה, וכל צורת הבריאה היא במהלך של התמודדות בין הטוב ובין הרע, ואם ינצח יזכה.

ולכן אין עיקר תפקיד האדם במעשים עצמם, אלא במלחמה ובהתגברות הנדרשים בכדי לעשותם.

הרי אין פיתוי מהיצר הרע לא להניח תפילין, אלא מידת העצלות היא שגורמת לאדם להימנע מקיום המצוה, וזוהי המלחמה.

עבודתנו היא איפוא לשבור את המידות הרעות, ולסלק בכך את המפריעים בעבודת ה', עתה מובן היטב הביטוי הנוקב עד תהום של הגר"א, שמי שאינו מתחזק בשבירת המידות למה לו חיים...

מבואר בדבריו שכדי להתעלות ברוחניות, לא היה על הנשמה לרדת לעולם הזה, והסיבה היחידה לירידתה, היא המלחמה והנצחון בה, מלחמת היצר וכיבוש המדות.

וגם השכר על לימוד התורה וקיום המצות הוא לפום צערא, עד כמה שיש בהם התאבקות עם שרו של עשיו, העולה לבית המדרש, הרי שקיום התורה תלוי עד כמה יש בהם שבירת המדות. וכו'.

האדם יכול להתהלך כשהוא שופח לעצמו מתוך הרגשה טובה, ברוך ה' אני לומד, אני מתפלל, אך אוי... כמה צריך להלחם בעצמו לכוון יותר בתפילה, להעמיק יותר בלימודו.

ואם כן הוא הדין כאן בפריקת החמור שציותה התורה, הוא משום צער בעלי חיים, אבל אין המטרה שהבהמה לא תצטער, שהרי לצורך שימוש האדם ולרפואתו מותר צער בעלי חיים, אלא המטרה היא, שעל ידי פריקת החמור ממשאו שיש בזה צער בעלי חיים, האדם יקנה בנפשו את מידת הרחמנות, והנה כאן שיש לידו את השונא שלו וצריך לעזור לטעון את החמור, כאן האדם יקנה את מידת הרחמנות יותר ויותר, כי בזה יגדיל את מידת הרחמנות אצלו, יותר מאם היה עוזר לאוהבו לפרוק את המשא מעל חמורו.

*

במלואת ימי השבעה לפטירת הרב שך, בהוראת הרב אלישיב התקיים מספד ענק בבניני האומה לבנות ישראל, בהשתתפות כשמונת אלפים

בנות, את המשא המרכזי נשא הרב משה מרדכי שולזינגר זצ"ל וכך אמר בדבריו:

כתוב בגמרא (שבת קנ"ג.) שהנפטר נמצא בהספד, והרבי הקדוש (הרב שך) נמצא פה בלי ספק, ואין אומרים בפני המת, אלא דבריו של מת.

הבה נתאר לעצמנו, אם הרב שך היה עומד כאן ומדבר, מה הוא היה אומר? הוא היה אומר, עם הנועם והמתיקות שלו, בנות יקרות ונכבדות, אני איש זקן, אני יכול להגיד לכן מהנסיון שלי בחיים, אף פעם לא היה לי שום דבר בעולם, משחר טל ילדוטי לא היה לי אוכל, לא בגדים, מיום מלחמת העולם הראשונה שהגלו את כל היהודים מערי ליטא, ואני נשארתי לבדי בסלוצק, מאז שהאמא שלי שלחה אותי לשיבה, לא ידעתי איפה ההורים שלי, וארבע שנים של מלחמת העולם הייתי הבחור היחיד שנשאר בסלוצק.

לא היה אוכל, שבועות שלמים כמעט בלי אוכל, לפעמים בשבת היה לי פת לחם שחור שמישהו הביא לי, לא היו לי מלבושים, חולצה אחת היתה לי, וביום ששי אחה"צ עליתי על גג אחד מהבתים, וכבסתי את החולצה, וחכייתי עד שתתייבש.

התביישתי לבקש מבני אדם, אף אחד לא הסתכל עלי, לא ראה אותי, ואלו היו הארבע שנים הכי מאושרות שהיו לי בחיים, למדתי ולמדתי, ישבתי בבית המדרש ולמדתי ולמדתי, והיה לי יותר זמן, כי לפעמים כשיש אוכל, האוכל לוקח זמן, וכך ללא אוכל וללא שינה למדתי ולמדתי...

וכל השנים היו לי צרות, מהצרות שלי אפשר לעשות ספרים עבי כרס, ויהיו הרבה יותר עבים מה"אבי עזרי שלי, אבל תדעו לכן, מיום עומדי על דעתי, אני הבן אדם הכי מאושר בעולם, לא היה רגע בחיים שלא הייתי מאושר, תמיד אני באושר כביר, למה?

כי אני לומד את התורה של הקב"ה, אני לומד את המוסר של ספרי המוסר, אני משתדל לעבוד על עצמי, לשפר את המידות שלי, עיקר חיות האדם לשבר מידותיו, ואם אינו משבר מידותיו למה לו חיים... כך כותב הגר"א. וכל שבירת המדות, וכל שבירת הרצון, וכל הכנעה,

וכל נצוח שמנצחים אותי, מוטב להיות מנוצח מאשר מנצח, וכל ויתור שאני צריך לוותר, אני מאושר ואני שמח.

כותב רבינו יונה באגרת המוסר וז"ל ועד יום מותו צריך להתייטר ולא בתעניתים וסיגופים, רק ברסן פיו ובתאוותיו, וזה התשובה, וזה כל פרי העולם הבא, כמו שכתוב: "כִּי גַר מְצֻנָה וְתוֹרָה אֹר, אֲבֵל וְדָרָךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר" (משלי ו כג). וזהו יותר מכל התעניתים וסיגופים בעולם עכ"ל.

הרי רואים שכל מציאות האדם בעבודת תיקון המידות, זה נכלל במה שכתב ודרך חיים תוכחת מוסר.

סיפר רבי אברהם צבי ישראלזון נכדו של הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל

במשך השנים נסע סבי הרב אלישיב מספר פעמים לבית ההבראה של ועד הישיבות בנתניה.

(לועד הישיבות היו 3 בתי הבראה ברחבי הארץ. שלשם היו מגיעים מכל רחבי הארץ ראשי ישיבות רמ"ם ובחורי ישיבות. בית הבראה נאות רפאל בקרית צאנז בנתניה, אהל יעקב ברמת גן. נוה משה בשכונת בית הכרם בירושלים.

אשר כל אחד מהם בסגולת מקומו ובאופיו המיוחד, וכולם ביחד עומדים על משמרת בריאותם של בני התורה בארץ, ומגישים להם מזור ומרפא בשעת מחלה וחולשה.

רעיון זה נוצר על רקע העליה של תלמידי הישיבות ממזרח וממערב, שבאו שבורים וחלשים, שבעי תלאות ומכאוב, ובעית ההבראה היא בשבילם בעיה ראשונה במעלה, פקוח נפש ממש.

הם היו שוהים במקום כ-10 ימים, בהם היו יושבים ולומדים ואוכלים ארוחות מזינות להבריא את גופם הכחוש.)

במקום שהו מספר ראשי הישיבות שנפשו בצוותא עם הרב אלישיב, והתבשמו מארחותיו.

בין הבאים נמנה ראש ישיבת מיר, רבי אליעזר יהודה פינקל, שלאחר מכן התבטא ואמר, כי למד מהרב אלישיב מה עושים בדאצ'ה, נופשים מכל הטרדות והמפריעים, ולומדים... לומדים... ולומדים...

כאשר סבי הרב אלישיב התעתד לעזוב את נתניה ולשוב לביתו, המתנתי לו בשעה היעודה בתחנה המרכזית בירושלים.

כאשר דמותו נראתה בפתח האוטובוס, נטלתי את מזוודתו מידי, ולווייתי אותו לביתו.

כשהגענו למחוז חפצנו, הרמתי את המזוודה והנחתיה על השולחן, הרב אלישיב ניגש ופתח את המזוודה, מעל בגדיו ומטלטליו נח ספר המוסר שלקח עימו לנופש, היה זה הספר 'אבן שלמה' מאת הגר"א.

סבא הביט בספר ואמר בהתרגשות, בוא וראה חידוש נפלא של הגאון, וממחשבה למעשה פתח את הספר, דפדף בין גוויליו, והחל לקרוא בקול אחוז התפעמות, את ביאורו של הגאון על הפסוק במשלי (ד יג) "הַחֶזֶק בַּמוֹסֵר אֶל תִּרְרָה, וְנִצְרָה כִּי הִיא חַיִּיךָ"

עיקר חיות האדם להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים!!!

הרב אלישיב סיים להקריא את הדברים, והכריז בהתפעלות רבה עד אין קץ, הגאון עם כל התמדתו הנוראה, השגותיו המופלאות, קדושתו ופרישותו, אומר: שאדם שאינו מתחזק בשבירת המידות, למה לו חיים...

מסופר על המשגיח רבי חיים פרידלנדר זצ"ל כששב מסדרת טיפולים קשים בחו"ל, נכנס לביתו של הרב שך זצ"ל

וסיפר לו ששמע מפי הרופאים שנותרו לו כשבועיים לחיות, ובא לשאול במה להתמקד בשבועיים אלו?

והרב שך ענהו בתיקון המדות, בעבודת תקון המדות, יש לעמול עד היום האחרון.

רבי אליהו לופיאן זצ"ל סיפר באחת משיחותיו סיפור לא שיגרתי וכה היו דבריו.

סוחר יהלומים שהיה עשיר גדול, יצא לדרכו בכרכרה רתומה לשני סוסים, ומלווה בכלבו הנאמן, שרץ כל הדרך לצידה של הכרכרה, לפתע החל הכלב לנבוח, ונביחותיו הפריעו את מנוחת אדונו, נטל הסוחר את השוט בידו, והצליף בכלב, אך הכלב המשיך לנבוח, ולא נרתע כלל מההצלפות, בשלב מסוים נעמד הכלב בין רגלי הסוסים, עד שנאלצו להעצר, או אז פקעה סבלנות האדון, הוא ירד מהכרכרה והצליף בכלב בכל כוחו, עד שהכלב צנח כשכולו זב דם.

הכרכרה המשיכה בדרכה, ולאחר שעברו כברת דרך, נכמרו רחמי האיש על כלבו, מיד החליט לשוב על עקבותיו כדי לאסוף את הכלב, ולטפל בו לפי מידת הצורך.

כאשר הגיע אל המקום שנטשו אותו שותת דם, ראה שלולית דם גדולה, אך הכלב לא היה שם, הוא הבחין בטיפות דם שהוליכו לעבר המקום שממנו יצאו לדרך, והחליט לנסוע בעקבות הטיפות.

הם לא הרחיקו לנסוע, ולעיניהם התגלה הכלב רובץ על אם הדרך, ונושם בכבידות את נשימותיו האחרונות, משמת הכלב, ציוה האיש להעמיס את נבלתו על הכרכרה, ואז גילה לתדהמתו, שמתחת הכלב היתה מונחת חבילת יהלומים, אשר נפלה מהכרכרה...

עתה הבין הסוחר, שכלבו הנאמן הבחין בנפילת החבילה, וזה היה פשר התנהגותו המוזרה, הכלב עשה הכל כדי לאותת על נפילת החבילה, ואף לאחר שהוכה ונחבל, גרר את עצמו בשארית כוחותיו לעבר החבילה, כדי לשמור עליה לבל תאבד או תיגנב.

סיים רבי אליהו לופיאן ושאל, האם מגיע לכלב שכר על נאמנותו המופלאה?! האם מישהו ישלם שכר טוב לכלבים המגלים נאמנות עד כדי מסירות נפש?!??!

בוודאי לא... זעק רבנו, והוסיף, משום שזהו טבעם, שכר מגיע רק על שבירת הטבע והרצון, והמסקנה מובנת מאליה...

בכה שבירת המידות להביא טובה לעולם

במדרש רבה (בהר יד לד) איתא: ביומי דרבי תנחומא היו צריכין ישראל למטרא אַתון לגביה ואמרין ליה רבי גזר תעניתא דייחות מטרא, גזר תעניתא פעם ראשונה ושניה ולא ירדו גשמים.

בימיו של רבי תנחומא היו צריכים ישראל לגשמים, ומשלא ירד, גזר תענית פעם ראשונה ושניה ולא ירדו.

פעם שלישית קם ודרש, אמר לון כל עמא ופליגון מצוה, קם חד גבר ונסב מה דתנה ליה בגו ביתיה ונפק למפלגה, פגעה ביה משבקתיה, ואמרה ליה וכי בההיא אתמא דמן יומא דנפקית מן ביתך לא חמית טב, פיון שראא אותה ערמה ובצרה גדולה, נתמלא עליה רחמים ונתן לה, על שום ומבשרך לא תתעלם. בפעם השלישית קם ודרש, שכולם יקיימו מצוות. קם אדם אחד, ולקח כל מה שהיה בביתו, ויצא לחלקו לעניים, בדרך פגע בגרושתו, שאמרה לו, שמיום שגרשה, לא ראיתי שום טובה, ובקשה ממנו שיתן לה צדקה, נתמלא עליה רחמים ונתן לה, שנאמר (ישעיה נח ז) "ומבשרך לא תתעלם"

חמייתיה חד גבר, סליק ואמר ליה לרבי תנחומא רבי את הכא ועברה הכא, אמר ליה מה חמית, אמר ליה חמית גבר פלן דמשתעי למשבקתיה, ולא עוד אלא דיהב לה פריטין, אי לאו דחשיד עלה לא זיהב לה. ראהו איש אחד שנותן הלה כסף לגרושתו, פנה ואמר לר' תנחומא, רבי אתה יושב כאן ועבירה גדולה נעשית,!!! ראיתי איש פלוני מדבר עם גרושתו, ולא עוד אלא שנתן לה פרוטות, ואם לא שחשוד עליה, לא היה נותן לה.

שלח רבי תנחומא ואייתיתיה, ואמר ליה ברי את ידע דעלמא קאי בצערא ובקראתה קיימא בצערא ואולת ואשתעית עם משבקתך, ולא עוד אלא דיהבת לה פריטין, אלולי דחשיד אתה לא זיהבת לה פריטין, שלח ר' תנחומא והביאוהו לפניו, אמר לו אינך יודע שכל העולם בצער, והבריות בצער, ואתה מדבר עם גרושתך?!!! ועוד נותן לה כסף?!!! הרי זה חשד לדבר עבירה?!!!

אמר ליה ולא כף דרשת ומבשרך לא תתעלם, את אמרת כל עמא ופליגון מצוה, קאים אנא למפלגה מצוה פגעת בי משבקתי ואמרת לי וכי בההיא אתמא דמן יומא דנפקית מביתך לא חמית טב, פיון שראיתיה ערמה ובצרה גדולה נתמלאתי עליה רחמים ונתתי לה על שום ומבשרך לא תתעלם. סיפר לו אותו אדם, את כל המעשה מה גרם לו לתת כסף לגרושתו.

באותה שעה הגביה רבי תנחומא פניו לשמים ואמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי ולא היה עליו מזונותיה, נתמלא עליה רחמים ונתן לה, אנו שאנו בני בניך בני

אֲבָרְהֶם יִצְחָק וַיִּעֲקֹב וּמְזֻנֹתֵינוּ עָלֶיךָ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁתַּמְלֵא עָלֵינוּ רַחֲמִים, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יָרְדוּ גְשָׁמִים וְנִתְרוּחַ הָעוֹלָם.

אומר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר שבירת המידות כט תשל"ג) כל התפילות של עם ישראל, ובראשם רבי תנחומא, הצומות והסליחות שעשו, לא עזר לירידת הגשמים, מה כן עזר? שבירת המידות של אותו אדם, שהרי בטבע, היה צריך אותו אדם לשמוח על איך שראה את גרושתו שנמצאת במצב כזה, ענייה מחוסרת כל, שלא ראתה טובה מיום שנתגרשה, אבל אותו אדם התגבר על מידותיו והתמלא עליה רחמים, ובכח זה ירדו גשמים.

מסופר במסכת תענית (כה:): שבשנת בצורת ירד ר' אליעזר לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות, (תפילת שמונה עשרה של יום רגיל, ומוסיפים עוד כמה ברכות כגון עננו וכו') ולא נענה על ירידת הגשמים, ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכינו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכינו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים.

כיון שראו החכמים כך, שרבי אליעזר לא נענה, ואילו רבי עקיבא נענה מיד, היו מרננים אחר רבי אליעזר, שאינו גדול כל כך כרבי עקיבא.

יצתה בת קול ואמרה: מה שרבי עקיבא נענה, ורבי אליעזר לא נענה, לא מפני שרבי עקיבא, גדול מרבי אליעזר.

אלא מפני שרבי עקיבא, מעביר על מידותיו, ורבי אליעזר, אינו מעביר על מדותיו. ולכן נענה רבי עקיבא יותר מרבי אליעזר.

ומבארים המפרשים שח"ו לומר שרבי אליעזר לא היה מעביר על מידותיו, אלא שרבי עקיבא שהוא בן גרים, ורק בגיל ארבעים חזר בתשובה, ולפני שחזר בתשובה היה אומר, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, ודאי שהיה קשה לו יותר בענין המידות, והיה צריך להילחם יותר על מידת הכעס, על הגאווה וכו'.

כדי להגיע למידת הענוה או לא לכעוס, היה צריך רבי עקיבא להתמודד קשה עם הטבעים שלו.

אבל רבי אליעזר, שמקטנות נולד בקדושה וטהרה, הכל נעשה אצלו בטבע, לא היה לו קושי להתגבר על מידת הגאווה או על כעס, לא היה לו צורך להתגבר ולהעביר על מידותיו.

ולכן לרבי עקיבא היה את המעלה של מעביר על מידותיו, אבל רבי אליעזר לא הגיע לזה, כי המידות הטובות היו אצלו בטבע.

ולכן אמרה הבת קול לא שזה גדול מזה, כי באמת שניהם היו שווים במעשיהם הטובים, אלא שלרבי עקיבא מעשיו הטובים באו לו בקושי גדול, ובמלחמה עם היצר הרע, ולכן שכרו הרבה כי לפום צערא אגרא, אבל רבי אליעזר שהיה קדוש מרחם, הכל בא אצלו בטבע, ולא היה צריך הרבה להילחם עם היצר הרע. (קהלת יצחק שמות ד יד)

מביא רבינו יוסף חיים משל: לשני בני אדם ההולכים בספינת משוטים בנהר חידקל, זה הולך מבגדאד לבצרה כפי זרימת המים, והגיע לבצרה בשלשה ימים.

והשני הגיע מהכיוון ההפוך מבצרה לבגדאד, והוא שט בספינה נגד זרימת המים וגם הוא הגיע בג' ימים.

ודאי שזה מעלתו יותר גדולה, אפילו שהגיעו שניהם בשלשה ימים, מ"מ זה שהלך נגד זרימת המים היה לו יותר קשה.

*

בגמרא עירובין (נד:) מסופר על רבי פרידא שהיה לו תלמיד שהיה קשה הבנה, והיה צריך רבי פרידא לחזור איתו, על כל דבר שמלמד אותו, ארבע מאות פעם, עד שנקלט במוחו.

יום אחד בשעה שלמדו, באו וקראו לרבי פרידא לדבר מצוה, ומאז הסיח התלמיד את דעתו מהלימוד, ולא היה מרוכז.

בגמר הלימוד ראה רבי פרידא, שהתלמיד לא הבין, אמר לו רבי פרידא מה קרא היום שאינך מבין, אחר ארבע מאות פעם?

אמר לו התלמיד, מאז שקראו לך לדבר מצוה, אמרתי אולי עכשיו אתה תלך, אולי עכשיו אתה תלך, והסחתי דעתי מהלימוד.

ישב רבי פרידא וחזר עם אותו תלמיד על הלימוד עוד ארבע מאות פעם.

אומרת הגמרא יצאה בת קול מהשמים ושאלו את רבי פרידא מה הוא מעדיף, האם שיוסיפו לו ארבע מאות שנה על חייו, או שהוא וכל בני דורו יזכו לחיי העולם הבא.

אמר רבי פרידא שהוא רוצה לזכות הוא וכל בני דורו לחיי העולם הבא.

אמר להם הקב"ה תנו לו את זה, וגם שיזכה לאריכות ימים והוסיפו לו על חייו עוד ארבע מאות שנה.

שואל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר טו מתינות ומאמר כט שבירת המידות תשל"ג) יש להבין כיצד הסכים רבי פרידא ללמד תלמיד כזה? והלא כשלימד ארבע מאות פעמים בודאי היה זה ביטול תורה באיכות, לגבי רבי פרידא, כי הגם שנאמר ומתלמידי יותר מכולם, מכל מקום מלימוד זה שלימד כל כך הרבה פעמים, שנראה שלא נוסף לרבי פרידא כלום, ואם כן איך באמת עשה כן?

אלא שכוונת רבי פרידא היתה בלימוד הזה, לקנות בנפשו את מידת הסבלנות והמתינות, כי ללמוד ארבע מאות פעמים עם תלמיד שאינו מבין כראוי, צריך סבלנות רבה, ונמצא שבכל פעם ופעם בלימודם התעלה רבי פרידא במידת זו עוד ועוד.

ולשיא שבירת המידות הגיע רבי פרידא, באותו היום שחזר שמונה מאות פעם על הלימוד, ז"א שכל הארבע מאות פעם הראשונות היו לריק ביחס לתלמיד, ואפילו הכי רבי פרידא לא כעס עליו, ולא גער בו, אמר לו תן דעתך חוזרים מהתחלה...

וכל חזרה וחזרה על הלימוד של רבי פרידא, היה בזה שבירת המידות, התגברות על היצר הרע בכל פעם ופעם.

בהתגברות הזאת, זכה רבי פרידא באריכות ימים, ובנוסף הביא טובה לכל בני דורו, שיזכו כולם לחיי העולם הבא.

כמ"ש החובת הלבבות (שער ה שער יחוד המעשה פרק ה) וז"ל: "ואמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושלוו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם: שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחייליו.

על מלמחת ששת הימים אמר רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל בכל החכמה הגדולה הזו, ובכל הכיבושים הנפלאים, בכל התחכום הזה להשמיד את המטוסים, להשמיד את הגשרים, להשמיד את מקורות האספקה, את האפשרות של הבריחה, את התקשורת, הכל הכל לא היתה אפילו פעולה אחת קטנה ביותר, זעירה, פעוטה, שנקראת שבירת המידות.

כל החיילים והטייסים שנלחמו בגבורה, שזרקו פצצות והלכו אפילו במתקפה פנים מול פנים, וראו את המוות נגד העינים, והלכו בעוז ובאומץ, לא היה להם שום נסיון של שבירת המדות, לא היתה להם שום התמודדות, ושום התגוששות עם מדה רעה, אין פה אפילו משהו של שבירת המדות.

הוא תופס אומץ הולך וזורק פצצה, וזה הולך לו, זו מלחמה קטנה, כי אין כאן שבירת המידות.

אבל כשאתה נפגש עם בן אדם למשל, ויש לו איזה ענין איתו, ולפעמים זה מגיע לשלב של חיכוך, או איזה סכסוך, והדעה שלך ככה, והדעה של השני הפוכה, ואתה חושב שהדעה שלך צודקת, ואתה עוצם את העינים, ומתחיל לשנן לעצמך את כל המוסר שלמדת מיום עמדך על דעתך, ואתה משנן לעצמך "שכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו" ושכל כמה שזה יותר קשה, אז "לפום צערא אגרא" ועדיין אתה לא מצליח להתגבר, אז אתה ממשיך ואומר לעצמך כמו שרבי ישראל מסלנט היה אומר לעצמו, ישראל... ישראל... דו לערנסט דאך מוסר, אתה הרי לומד מוסר, וכך לאט לאט

אתה פועל בעצמך, עד שאתה משקיט את רתיחת היצר, ואת רתיחת תאות הניצוח.

ובפרט כשאתה חושב שאתה צודק, ואין אדם רואה חובה לעצמו, וכל כמה שאתה חושב יותר שאתה צודק, ולמרות כך אתה מוותר, ואתה מעביר על מדותיך, יש לך יותר שבירת המדות, ויותר כבישת היצר, זו מלחמה גדולה, זו מלחמת היצר וחיליו.

אחרי מלחמת ששת הימים שאירעה בשנת תשכ"ז שהקב"ה עשה לנו ניסים ונפלאות, מסר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שיחה מוסרית בתל אביב. (בתל אביב נוסד בית המוסר בבית הכנסת אהל מועד, לאחר מכן הוא עבר לבית הכנסת הגדול ברח' נחלת בנימין, במרוצת הזמן נסגר בית המוסר עד שבשנת תש"ג נוסד בית המוסר החדש בבית הכנסת גאולת ישראל, לשם היה מגיע רבי חיים שמואלביץ, ועוד רבנים למסור שיחות מוסר.)

וכך הוא סיפר, שבזמן המלחמה הגדולה, ישבו כל הבחורים והאברכים של ישיבת מיר במקלט שבשכונת בית ישראל, בירושלים.

והמקלט הוא מקלט שכונתי, וישבו שם גם מתושבי האזור, הדיירים שבשכונת בית ישראל. ובזמן שהתעופפו המטוסים וכל אחד חרד לנפשו, היה שם במקלט פחד נורא, והיו צעקות, ממש חרדת אלקים.

אלה בתהלים, ואלה בידוים, ואלה באבינו מלכנו, היה ממש מה שהקב"ה רוצה "ויצעקו בני ישראל אל ה'" ונצעק אל ה' וישמע קולנו.

שמעו מכל פינות המקלט, פה אמרו תהלים, ופה אמרו ידוים, ופה שמעו אבינו מלכנו חמול עלינו ועל עוללנו וטפנו, וזה ברור כשמש, אמר רבי חיים, שהתפילות האלו, וההתעוררות הגדולה הזו הועילו.

אבל הוסיף ואמר: אני חיים שמואלביץ, (כך הוא היה מדבר על עצמו) שמעתי עוד משהו, והלב שלי אומר לי, (כאן רבי חיים

שמואלביץ דפק על הלב הטהור שלו) שעוד דבר עזר לנו, ואני רוצה לספר את זה לציבור.

שם בפאתי המקלט, איפה שישבו תושבי האזור, ישבה אשה יהודיה שרוב האנשים במקלט לא מכירים אותה, ולא יודעים עליה, אבל אני מכיר אותה.

האשה הזו רח"ל בצרה גדולה, היא עגונה מבעלה כבר שנים עשרה שנה, לא היה לה שלום בית שה' ישמור, ואם אין שלום בית, יש פרשה בתורה "ויצאה והיתה", יש מסכת קידושין ויש מסכת גיטין, הכתב סופר אומר בהקדמה שגט' זה ראשי תיבות 'גמר טוב' ככה זה בעולם הזה, קוב"ה אסתכל באורייתא שיש פרשת גיטין וברא עלמא, שיש דבר כזה בעולם.

אבל הבעל הזה בן בליעל, רשע מרושע, קם ביום אחד וברח, ולא יודעים איפה הוא, כבר שנים עשרה שנה שנעלמו עקבותיו והיא יושבת עגונה.

בשבועות הראשונים עוד היה קצת כסף בבית, והיה לה ממה לחיות היא והילדים, אבל לאט לאט הכסף אזל, והיא צריכה לפרנס את עצמה, ולפרנס את הילדים, אז היא יצאה לעבוד.

ואיזו עבודה? אמר רבי חיים שמואלביץ אני אגיד לכם איזו עבודה, היא נהיתה כובסת, והוא הסביר מה זה כובסת.

בבית נורמלי שברוך ה' הכל הולך למישרין, יש שלום בית והכל בסדר, ומה שמכבסים זה הכל הלכלוך הביתי הפרטי, האשה מכבסת את הלכלוך של הבית, זה בסדר, אבל האשה הזו שאין לה פרנסה, היא הולכת ומחזרת על הבתים, ומבקשת מהשכנים שיתנו לה את הכבסים שהם מלכלכים, היא מסכימה לעשות את העבודה הבלתי נעימה הזו, כדי שיהיו לה כמה לירות, שתוכל לפרנס את המשפחה.

אפשר להבין את המרירות שיש לה בלב, את הכעס שיש לה על בעלה הבן בליעל שיכול לסדר גט והוא ככה מעגן אותה שתים עשרה שנה?

אמר רבי חיים: אני ידעתי מהענין, וישבנו במקלט, והמטוסים עפים מלמעלה, וההתעוררות גדולה, אלה בתהלים ואלה בוידוים ואלה באבינו מלכנו, וכמובן שזה בוקע רקיעים ושחקים...

ואני חיים שמואלביץ שומע שהאשה היא מתרוממת ממקומה, ואומרת: רבוננו של עולם... אני מוחלת לו...

הציבור לא שמע, ואפילו אם היו שומעים לא היו יודעים במה מדובר, אבל אני יודע, היא אמרה אני מוחלת לו לבליעל הזה... לרשע הזה שמתנהג בשיא השחיתות, וכשם שאני מוחלת לו, ככה אתה אב הרחמן, תמחול לעמך ישראל, עם ישראל לא חטאו לך כל כך הרבה, כמו שהוא חטא לי...

אני אומר לכם אמר רבי חיים, ודאי שהתהלים והוידוים והאבינו מלכנו עזרו, אבל הלב שלי אומר לי, שכזו שבירת המידות, גם היא הביאה את הישועה...

זכות עקידת יצחק בשבירת המידות

אומרת הגמרא במסכת ראש השנה (טז). אמר רב אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

זכותנו בראש השנה היא זכות העקידה, ולא עוד אלא שמעלה עלינו הקב"ה כאילו עקדנו את עצמנו.

וצריך להבין כיצד זוכים אנו לזכות כה גדולה? וביותר צריך להבין כיצד ע"י תקיעה בשופר של איל, כאילו עקדנו את עצמנו?

וביאר הריטב"א: לפי שנהגו כל ישראל לתקוע בשופר של איל, שאל ר' אבהו מאחר שכל שופר כפוף, ושם שופר עליו הוא כשר (לאפוקי

של פרה שנקרא קרן), ואפילו למצוה מן המובחר, א"כ מפני מה נהגו לתקוע בשופר של איל?

ועל זה תירצה הגמרא: אמר הקדוש ברוך הוא, אף על גב דאינו אלא מנהג, מכל מקום הרי הבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם, שכל זמן שמחזיקין בדרכיו, ועושין המצוה בחיבה, שיזכור להם עקידתו, שנאמר: "בְּהַר יִי יֵרָאֶה:" ('יֵרָאֶה' לשון עתיד)

ומשום הכי אפשר לומר: אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, שאתם מחבבין מצוה בו, זכר לעקידת יצחק, והולכין בדרכיו, מעלה אני עליכם כאילו אמרתי לכם לעקוד עצמכם לפני ועשיתם.

מבואר בדבריו דבכדי לזכות בזכות אבות, זכות העקידה, אין הדבר תלוי בזה שאנו זרעו, אלא בזה שאנו הולכים בדרכיו, וכשמתייצבים בדרך זו, מעלה אני עליכם כאילו עקדתם את עצמכם.

אם חפצים אנו לזכות לעקוד את עצמינו לפניו יתברך, לזכות לעקדת יצחק לזרעו ברחמים תזכור, לזכות: כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו, עלינו לשייך את עצמינו למעשה נשגב זה, כיצד???

כמו שכתב הריטב"א, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, שאתם מחבבין מצוה בו, זכר לעקידת יצחק, "והולכין בדרכיו" מעלה אני עליכם, כאילו אמרתי לכם לעקוד עצמכם לפני ועשיתם.

וכמו שכתב השל"ה בפרשת העקידה סוף פרשת וירא (דרך חיים תוכחת מוסר) ילמוד אדם מוסר וימסור נפשו על קדושת השם יתברך, ומכל שכן שימסור אבר מאבריו או שבירת איזה תאוה, כגון לעמוד בהשכמה לתורה ולתפלה, או לשבור שאר תענוגים, וכן שיחה בטלה וכיוצא בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום.

עוד יחשוב האדם, באם באה לידו איזה עבירה או איזה מצוה, יחשוב אולי השם יתברך מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים, כדרך שניסה את אברהם אבינו.

ובודאי אילו ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מנסה אותו עתה, היה נזהר מאוד, על כן יחשוב האדם תמיד בבוא איזה ענין לידו, כי כן היא מדתו של הקדוש ברוך הוא, שולח איזה ענין לאדם כדי לנסותו. ואשרי אדם שה' אלהיו תמיד במחשבתו.

ז"א ההליכה בדרכו של אברהם אבינו, למעוטי ערך כמונו, היא ההשכמה בבוקר לתפילה, ובלימת פיו מדיבור באמצע הלימוד, הרי זה אביזריהו דמסירות נפש ע"ש.

עיקר העבודה היא ההתגברות.. הרי קשה לקום בבוקר, ויש משיכה גדולה להמשיך לישון, וכמו כן יש תאוה חזקה לספר לשון הרע, או סתם חדשות באמצע לימוד תורה, ואעפ"כ אדם מהתגבר, זה עקידת יצחק של כל אחד ואחד.

בזה מבטל האדם את אהבת עצמו, לאהבת השם, וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם... אז הוא זוכה "ל-בן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעֲסֶךָ. וַיְגַלְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מַדּוּתֶיךָ".

ובזכות זה זוכים ל-וַעֲקַדְתָּ יִצְחָק הַיּוֹם לְזִרְעוֹ תִזְכָּר..."

יפה שיחתן של עבדי אבות

בפרשת חיי שרה התורה מאריכה לספר, על השליחות של אליעזר עבד אברהם, להביא אשה ליצחק, התורה מספרת את התפילה שהתפלל, והסימן שעשה, לדעת מי האשה הראויה ליצחק.

ואחרי שאליעזר כבר ראה את רבקה ועל פי הסימנים היא האשה הראויה ליצחק, הגיע אליעזר לבית בתואל ולבן, והתורה חוזרת ומספרת שוב את כל מה שאליעזר מספר להם, את מה שהוא התפלל, ואת הסימנים שעשה וכו' מדוע כל האריכות הזאת?

אומר רש"י: (בראשית כד מב) "וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעֵינַן" אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה:

וכך אמרו חז"ל במדרש רבה (ס ח) אָמַר רַבִּי אֶחָא יִפָּה שִׁיחָתָן שֶׁל עֲבָדֵי בְּתֵי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בְּנִים, פְּרָשְׁתּוּ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר שְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה דָפִים הוּא אוֹמְרָה וְשׁוֹנָה, וְשָׂרֵץ מְגוּפֵי תוֹרָה וְאֵין דָּמוֹ מִטְּמֵא כְּבִשְׂרוֹ אֶלָּא מִרְבוּי הַמְּקָרָא.

יש להבין אומר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בספר יד יחזקאל (עמ' נב בו קיבצו תלמידיו, שיחות מוסר שמסר המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בגלותה של ישיבת מיר בשנות המלחמה) מדוע מאריכה התורה כל כך בשיחת עבדי אבות, יותר מאשר בגופי תורה, הלא מצוות התורה הן העיקר?

הנראה בביאור העניין הוא, שהתורה רוצה ללמדנו עד כמה יש להחשיב את עניין המידות הטובות.

הנה חז"ל גילו לנו את מה שהתרחש בסתר ליבו של אליעזר, בשעה שנשלח על ידי אברהם אבינו לקחת אשה ליצחק.

אמרו חז"ל במדרש: (בראשית רבה נט ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹו הֶעֱבַד (בראשית כד, ה), הִדָּא הוּא דְכָתִיב (הושע יב, ח): כְּנֻעַן בְּיָדוֹ מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה לְעֶשֶׂק אֶהָב. כְּנֻעַן זֶה אֱלִיעֶזֶר. בְּיָדוֹ מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה, שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וּמְשַׁקֵּיל אֶת בֵּיתוֹ, רְאוּיָה הִיא אוֹ אֵינָה רְאוּיָה. לְעֶשֶׂק אֶהָב, לְעֶשֶׂק אֶהוּבּוֹ שֶׁל עוֹלָם, זֶה יִצְחָק, אָמַר: אוֹלֵי לֹא תֵאבְדָה, וְאֶתָּן לוֹ אֶת בְּתִי. אָמַר לוֹ אֶתָּה אַרְוֵר וּבְנֵי בְרוּךְ וְאֵין אַרְוֵר מִתְדַבֵּק בְּבְרוּךְ.

רואים מכאן שאליעזר חכך בדעתו, אם בתו מתאימה או לא, וברור שאילו סבר שאינה מתאימה, לא היה מציע אותה לאברהם, ואמנם הוא שאל את אברהם אם יאות לקחתה לבנו, אך הוא טעה בשיקול דעתו, מתוך שהיה נוגע בדבר, נעלם מעיניו העניין, שאין ארור מתדבק בברוך, כי בכוחה של נגיעה לעזור עיני חכמים, עד שלא הבין מעצמו שיצחק ממובחרי זרעו של שם, העתיד להיות אחד משלושת האבות, אינו יכול לשאת בת, מצאצאי כנען בנו של חם.

לכאורה היה אפשר לצפות שלשמע הדחיה הברורה של אברהם שאמר לו אין ארור מתדבק בברוך, היה אליעזר נפגע, וביצוע השליחות היה נפגם.

אך המציאות היתה שונה לחלוטין.

מששמע אליעזר את התשובה השלילית, נהפך מיד לאיש אחר, הרצון להשתדך עם אברהם נעקר מלבו כלא היה, ותיכף ומיד הלך בלב שלם לעשות שליחותו, הוא שלט ביצרו כ"כ עד שהיה יכול להתפלל אל ה' בלב שלם שיצליח את דרכו למען אברהם אדונו.

והתורה מאריכה לספר, איך שעשה אליעזר את כל המאמצים למלא את רצונו של אאע"ה, השתדל לעשות שם טוב ליצחק, וכדי לפאר את עשרו, הביא עשרה גמלים טעונים, וגם לקח את כל טוב אדוניו בידו, ויתרה מזאת הוא גם בטל את ישותו לגמרי, בהציגו את עצמו 'עבד אברהם אנכי' והיה מרומם את אברהם בעיניהם, בקוראו אדונו כמה פעמים, כדי שיבינו שאם הוא העבד כ"ש כמה גדול הוא האדון.

בזכות התנהגות עילאית זו, זכה אליעזר לצאת מכלל ארור, כמבואר במדרש שעל ידי ששירת את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור ובא לכלל ברוך.

רואים אנו ששבירת המידות של אליעזר, הועילה לו יותר מכל גדלותו בתורה, שהרי היה דולה ומשקה מתורתו של רבו, והיה זיו איקונין שלו דומה לאברהם, (בראשית רבה נט ח) ואף על פי כן לא גרם לו כל זה לצאת מכלל ארור, כפי שגרמה לו שבירת מידותיו.

עתה נבין מדוע יפה שיחתן של עבדי אבות לפני הקב"ה יותר מתורתן של בנים, כי משיחתם אנו למדים מה גדול הוא העניין של תיקון המידות, גם מי שבקי בכל חדרי התורה אינו נחשב לכלום אם אינו יכול להתגבר על מידותיו הרעות, כך מפורש בספר משלי (כח ו) "טוב רש הולך בְּתוֹמוֹ מֵעֶקֶשׁ דְּרָכִים וְהוּא עֹשִׂיר:"

מפרש רש"י: רש זה עני בתורה, הולך בתומו במעשים טובים, לפי דבריו אפשר לדייק מהפסוק שלעומת העשיר בתורה אך מעקש דרכים, דהיינו הולך בדרכים עקומות, כאשר יובילוהו מידותיו הרעות, טוב ממנו הרש בתורה, אך מידותיו מתוקנות.

לפיכך האריכה התורה כל כך במעשי האבות ובשיח עבדיהם, כדי ללמד אותנו פרקים בתיקון המידות, וכדי שנשכיל אף אנו ללמוד ממעשיהם הטובים, כי בלי תיקון המידות אי אפשר להגיע להבנת התורה לפי שהמידות הרעות תהיינה לרועץ.

יפה היא איפוא שיחתן של עבדי אבות שדבריהם מלאים תוכן של שבירת המידות, יותר מתורתן של בנים, וזהו לימוד גדול עבורנו שאי אפשר לזכות לתורה בלי שבירת המידות.

החזון איש (בקובץ אגרות ח"א אגרת ג) כותב בלשונו הזהב: ידיעת התורה אין זו פשוטה של סוגיא בחיי אדם, כי הלא אמרו 'אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה' המיתה שבכאן היא הנטייה מפשוטם של החיים לעומקם של החיים, לתוך-תוכם של החיים. כל שהאדם מרבה בשבירת המידות מרבה חיים, כי שבירת המידות היא הריגת החיים השטחיים ומיתה של היצר הממלא כל הגוף, הוא החיים המוליך בדרכה של תורה. מיתה זו תחיה בעליה, ודברי תורה מתקיימין בידו.

מבואר בדבריו שעל ידי תיקון המידות ושבירת המידות, זו מציאות חדשה של חיים, מידות רעות זה חיים ממש שטחיים, ומידות טובות זה העומק של החיים, וככל שהאדם מרבה בשבירת המידות, מרבה חיים, כי שבירת המידות היא הריגת החיים השטחיים. וכך זוכים לתורה.

אני לדודי ודודי לי

באיגרת שכתב רבה של קוממיות רבי בנימין מנדלזון זצ"ל לילד בגיל הבר מצוה, כך הוא כותב: ימי אלול התחילו, איתא בספרים הקדושים, שראשי תיבות אלול הוא, 'אני לדודי ודודי לי' והנני לבאר לך כוונה בזה.

ילד קטן, התשובה "אני רוצה" מורגלת בפיו, וכאשר שואלים אותו מדוע אתה רוצה? יש לו תירוץ אחד, - "אני רוצה" זאת אומרת לא צריכים טעם, רק האני, כך, וזה מספיק, הילד אינו מבין שצריך להתבייש, שאין טעם ברצון, רק מה שאני רוצה.

אבל כאשר מתחילים קצת להבין מתביישים בזה, ובאמת צריכים לא להתחשב כלל במה שהאני רוצה, רק במה שצריכים על פי התורה הקדושה, שהוא רצונו של ה' יתברך, וזהו בטל רצונך מפני רצונו, (אבות ב ד)

אמנם בעוונותינו הרבים, אנו לא מבטלים את האני, וכדי שלא להתבייש, אומרים טעמים שונים על כל דבר, אבל באמת צריכים לחקור היטב אם מכוונים לשם שמים או לשם האני.

ובחודש אלול אנחנו אומרים "אני לדודי" פירוש "האני" אני מוסר לדודי ה' יתברך, דהיינו שהאני ירצה, רק את מה שה' יתברך רוצה, ובשכר זה "ודודי לי", כלומר: ה' יתברך ממלא רצוני, הרצון הטוב דהיינו להיות בריא, ללמוד תורתנו הקדושה בהתמדה, ובהרחבה, ולהתפלל בכוונה, ולהרגיש טעם בעבודת ה' יתברך.

וזאת עבודתנו בחודש אלול: כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ז הלכה ג) אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס, ומן האיבה, ומן הקנאה, ומן ההתול, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה.

ומוסיף הרמב"ם ואומר: "ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע" וגו'.

אומרת הגמרא (ראש השנה יז.) אמר רבא: כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון? למי שעובר על פשע.

כתב רבינו יונה בספרו שערי תשובה (שער א אות כח) ועוד חייב בעל התשובה להכנע ולקיים עליו להתנהג על הדרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ד, י): והוי שפל רוח בפני כל אדם, וישיג מזה שלא יכעוס ולא יקפיד על חבריו, וגם לכל הדברים אשר ישמע יתן אל לבו להעביר על מדותיו, ומעבירים מזה להתכפר על עונותיו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ר"ה יז א): המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו, מדה כנגד מדה, וזה פתח תקוה נכבד מאד. וכו'.

וביאר רב דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' שכוונתו היא, שזהו פתח תקוה נכבד מאוד לזכות ולהינצל ביום הדין.

בספר עבודת הקודש להחיד"א (מורה באצבע סימן א' סק"ו) כתב וז"ל: ישתדל להעביר על מדותיו כי זה כל האדם, וישים אל לבו כי הרבה לחטוא, וכמה פעמים לאלפים עשה נגד רצונו יתברך, והכל עליו לתקן ומידו יבוקש, ומה יספיק לעשות סיגופים או מה כחו לקבל יסורין, וזאת העצה מרבי משה קורדוביר"ו זצ"ל, וכו' להעביר על מדותיו, ובזה מתכפרין פשעיו, וטוב לו יותר מן הסיגופים ותעניות.

כאשר רבי נתן צבי פינקל זצ"ל (הסבא מסלבודקא) שהה בארץ בישיבת חברון, ניגש אליו בחור בן עליה, ואמר שהוא מחפש קבלה רוחנית שתרום אותו.

הוא מרגיש, כך אמר לסבא מסלבודקא, שאם יקבל על עצמו תוספת שבת כל יום שישי, מיד ברגע שאפשר מפלג המנחה, הדבר ירום אותו מאד.

ענה לו הסבא שינהג כך מספר שבועות ואח"כ יבוא שוב.

לאחר שבוע, בירר הסבא אצל הבחור נו... איך היתה תוספת שבת? והבחור תיאר התעלות עצומה, מעין עולם הבא...

המשיך הסבא ושאלו, כאשר אצלך בשעה ארבע כבר שבת, הכל מוכן ומזומן, וחברי החדר שלך מצחצחים את נעליהם, מה אתה חושב עליהם?

ענה לו הבחור, האמת אני מרגיש כאילו הם מחללי שבת...

צעק עליו הסבא, תפסיק מיד מהקבלה שלך, אתה עלול להגיע לידי גאווה, לך תעבוד על תיקון המידות...

קבלה שהיא מעבר לכלים וליכולות, לא תהיה לה אחיזה, והיא עלולה להזיק לאדם.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679